

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ

Макаренко Ю.П., д.е.н., доцент

Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара;

Слепцов В.А., к.е.н., Карлівський міський голова

Досліджено поняття фінансових ресурсів відповідно до різних джерел та дане власне трактування. Розглянуто соціально-економічний розвиток держави та Полтавської області з зазначенням надходження (видатків) до бюджету по регіонах країни. Висвітлений моніторинг виконання доходів бюджету Полтавської області та наведено співвідношення фінансування видатків із загального і спеціального фондів бюджету області.

The concept of financial resources according to various sources and given proper treatment. The socio-economic development of the country and Poltava region showing the revenues (expenses) to the budget of the country. Highlighted by monitoring the implementation of budget revenue Poltava region and are the ratio of financing costs to the general and special funds budget area.

Поставка проблеми. Соціально-економічний розвиток держави в цілому, а особливо регіону залежить від ресурсів, що забезпечують його функціонування. У масштабних економічних і політичних перетвореннях, що відбуваються в країні, центральне місце належить фінансовим ресурсам. Вони виступають і як об'єкт змін, і як інструмент перетворень. На 2012 р. на основі оптимістичного прогнозу розвитку економіки України в Закон про державний бюджет було закладено досить високу динаміку зростання видатків держбюджету і відповідно амбіційний план щодо обсягу мобілізації фінансових ресурсів. Ефективній реалізації бюджетної політики сприяло впровадження низки кроків у сфері реформування сфери державних фінансів. Зокрема ідеться про оптимізацію (із скороченням на 20 %) кількості державних цільових програм, запровадження середньострокової Стратегії управління державним боргом на 2012–2014 рр., порядку контролю ризиків, пов'язаних з управлінням боргом, удосконалення процедури здійснення запозичень до місцевих бюджетів, упровадження системи внутрішнього аудиту відповідно до стандартів ЄС тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику місцевих бюджетів як складову фінансової науки на початку 90-х років почали розглядати українські економісти А. І. Даниленко, О. Д. Василик, В. М. Суторміна, В. М. Федосов. Цінність їх праць полягає в обґрунтуванні необхідності існування самостійного інституту місцевого самоврядування з власною фінансовою базою, відокремленні місцевих бюджетів від загальнодержавного.

Поставка завдання. Метою дослідження є обґрунтування фінансових ресурсів органів державної влади, визначення соціально-економічного розвитку держави та Полтавської області з зазначенням надходження доходів (видатків) до бюджету по регіонах країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій українській літературі по різному дається визначення поняттю «фінансові ресурси» і дотепер відсутня єдина думка відносно його змісту. На нашу думку, в даному ви-

значені більш доцільно використовувати термін «валовий національний продукт», оскільки фінансові ресурси можуть включати доходи, отримані з-за кордону або передані за кордон. В залежності від рівня, на якому проходить формування і використання фінансових ресурсів, їх поділяють (так як і всі фонди грошових коштів) на:

- централізовані – які утворюються на рівні держави, окремих адміністративно-територіальних одиниць, об'єднань, міністерств;
- децентралізовані – створюються окремими суб'єктами господарювання.

До централізованих належать фінансові ресурси органів державної влади, органів Автономної республіки Крим та органів місцевого самоврядування. У Європейській Хартії місцевого самоврядування дається наступне визначення місцевого самоврядування: це право і реальна здатність органів місцевого самоврядування регламентувати значну частину публічних справ й управляти нею, діючи в рамках закону, під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Нами досліджено поняття фінансових ресурсів відповідно до різних джерел з наведенням їх характеристика, які наведені у табл. 1.

Відповідно до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування в селах, селищах, містах, районах у містах (у разі їх створення) самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети. Згідно з Бюджетним Кодексом України: місцевий бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються державними органами влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. В цьому ж Кодексі зазначається, що бюджети місцевого самоврядування – це бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

Метою утворення місцевого бюджету є задоволення суспільних потреб, що здійснюється за допомогою органів місцевого самоврядування через виконувани ними функції. Однак задоволення цих потреб і реалізації функцій органів місцевого самоврядування неможливі без відповідної фінансової бази, основу якої становлять доходи місцевого бюджету. Зосередження в місцевих бюджетах основної частини бюджетних видатків на соціальну сферу прямо вказує на велику участь місцевих бюджетів у реалізації конституційних прав громадян України на забезпечення житлом, охорону здоров'я й медичну допомогу, на освіту, на соціальний захист. Таким чином, на рівні місцевих утворень практично реалізується завдання дотримання більшості державних соціальних гарантій.

Склад доходів і витрат місцевих бюджетів визначається тим, що у підпорядкуванні органів місцевого самоврядування перебувають галузі економіки, пов'язані з безпосереднім обслуговуванням населення, і вся масова мере-

жа соціально-культурних установ. Крім того, органи місцевого самоврядування у певній мірі можуть сприяти розвитку підприємств виробничої сфери за допомогою прямого фінансування, надання бюджетних кредитів, здійснення інвестицій у статутний капітал діючих або новостворених підприємств, розміщення місцевого замовлення.

Таблиця 1

Визначення поняття «фінансові ресурси» та їх характеристика

№ п/п	Визначення поняття «фінансові ресурси»	Характеристика
1.	Фінансовий словник	сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання, характеризують фінансовий стан економіки і водночас є джерелом її розвитку.
2.	Економічні енциклопедії	це грошові фонди, створені в процесі розподілу, перерозподілу і використання валового внутрішнього продукту країни
3.	Сазонець П. Н.	до фінансових ресурсів регіону відноситься сукупність фінансових ресурсів, які формуються та використовуються для вирішення проблем, пов'язаних з процесами проектування, будівництва, розвитку, функціонування об'єктів та суб'єктів соціально-економічної та інженерно-виробничої інфраструктур регіону, суб'єктів підприємницької діяльності в регіоні.
4.	Павлюк К. В.	визначає фінансові ресурси як грошові нагромадження і доходи, які створюються в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення й задоволення й інших суспільних проблем.

Бюджетним Кодексом України визначено, що видатки бюджету – кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основного боргу та повернення надміру сплачених до бюджету коштів. Видатки місцевих бюджетів включають бюджетні виплати, встановлені рішенням про місцевий бюджет, на конкретні цілі, що пов'язані з реалізацією програм.

Доходи бюджету – усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти). Доходи місцевих бюджетів поділяються на закріплені, регулюючі і власні. Закріплені доходи – це доходи, що враховуються при визначенні трансфертів, при цьому відсоток їх відрахування до місцевих бюджетів закріплений на постійній основі Бюджетним кодексом України. Регулюючими є доходи, які, згідно до закону «Про Державний бюджет» на відповідний рік, частково закріплюються за відповідним бюджетом, враховуючи потребу в ньому у даному періоді. Власні доходи – це доходи, які повністю залишаються на рівні відповідного місцевого бюджету і використовуються органами місцевого самоврядування для виконання власних повноважень. Саме ці доходи є основою фінансової самостійності органів мі-

сцевого самоврядування, під якою ми розуміємо здатність органів місцевого самоврядування забезпечити збалансоване покриття витрат місцевих бюджетів власними доходами шляхом проведення самостійної податково-бюджетної політики.

На сьогодні самостійно утримувати себе можуть шість областей України. Найбільшу суму в розрахунку на одного мешканця до держбюджету перераховує Полтавська область – 3 757 грн. Далі йдуть такі області: Харківська (2 520 грн.), Дніпропетровська (1 878 грн.), Сумська (865 грн.), Черкаська (168 грн.) і Львівська (140 грн.).

Натомість, Донецька область за 2012 р. отримала з держбюджету на 9,2 млрд. грн. асигнувань, дотацій і субвенцій більше, ніж у нього заплатила. Більше грошей з бюджету отримав лише Київ – понад 11 млрд. грн. (табл. 2).

Таблиця 2

Надходження (видатки) до бюджету по регіонах України за 2012 р.

Область	Всього перераховано в держбюджет, млрд. грн.	Всього отримано з держбюджету, млрд. грн.	Профіцит / дефіцит, млрд. грн.
Полтавська	9,60	4,12	5,48
Харківська	10,38	3,48	6,90
Дніпропетровська	15,03	8,85	6,19
Сумська	2,61	1,63	0,98
Черкаська	2,18	1,97	0,21
Львівська	4,70	4,34	0,36
Рівненська	1,96	1,94	-0,01
Житомирська	3,24	3,54	-0,30
Чернівецька	0,82	1,08	-0,26
Хмельницька	0,97	1,42	-0,45
Херсонська	1,0	1,40	-0,40
Одеська	1,85	3,30	-1,46
Чернігівська	1,73	2,52	-0,78
Київська	2,16	3,49	-1,33
Запорізька	1,77	4,07	-2,30
Вінницька	1,63	3,98	-2,35
Миколаївська	0,80	2,82	-2,02
АР Крим	1,94	5,72	-3,78
Кіровоградська	0,23	2,24	-2,01
Донецька	3,85	13,09	-9,25
Луганська	4,35	9,42	-5,07
Івано-Франківська	0,27	3,41	-3,14
Волинська	1,47	4,32	-2,85
Тернопільська	0,92	4,36	-3,45
Закарпатська	0,98	5,51	-4,53

За 2012 р. Донецька область отримала з держбюджету на 9,2 млрд. грн. асигнувань, дотацій і субвенцій більше, ніж до нього повернула. Більше платежів з бюджету отримав тільки Київ – більше 11 млрд. У той же час Львівська область за півроку перераховувала до держбюджету на 356 млн. грн. більше, ніж з нього отримала. Вирахуванням імпорту Україну, по суті, «годуєть» три області: Хар-

ківська, що видобуває нафту і газ, Дніпропетровська, де видобувається залізна руда, і особливо Полтавська, в якій розвинений видобуток усього переліченого. Вони забезпечують бюджет значними сумами рентних платежів та плати за користування надрами. Крім цих трьох областей, «в плюс» в першому півріччі працювали також Сумська, Черкаська та Львівська області. У Рівненській доходи і витрати практично рівні.

Забезпечення сталого розвитку регіону, покращення технологій агропромислового виробництва, підвищення його конкурентоспроможності на національному і світовому ринках, оптимізація структури посівних площ, створення сприятливого інвестиційного клімату – це ті тенденції, які характерні для аграрного сектора Полтавської області. Розглянемо більш детально виконання бюджету Полтавської області. Загальний обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів за 2012 р. становить 16526,0 млн. грн. До Державного бюджету мобілізовано 13687,7 млн. грн. Порівняно з відповідним періодом минулого року надходження доходів зменшилися на 724,8 млн. грн. або на 5,0 %.

Місцеві бюджети за доходами (без урахування трансфертів із Державного бюджету та власних надходжень бюджетних установ) виконано в сумі 2838,3 млн. грн. Порівняно з 2012 р. надходження зменшилися на 18,3 млн. грн. або на 0,6 %. Планові показники виконано на 98,3 %. Моніторинг виконання доходів бюджету Полтавської області наведений к табл. 3.

Таблиця 3

Моніторинг виконання доходів бюджету Полтавської області за 2012 р.

Показники	Прогнозні показники	План на рік	Фактично надійшло	Відхилення від плану (+, -)	Виконання плану, у %
Місцеві бюджети (загальний фонд)	2956,9	3079,1	3185,7	106,6	103,5
збільшення до попереднього року, млн. грн. / %			475,8/ 117,6		
Податок на доходи фізичних осіб		2292,3	2299,1	6,8	100,3
Плата за землю		429,5	477,2	47,7	111,1
Інші		357,3	409,4	52,1	114,6
в т.ч. обласний бюджет (загальний фонд)	835,0	833,7	882,7	49,0	105,9
збільшення до попереднього року, млн. грн. / %			148,4/ 120,2		
Податок на доходи фізичних осіб		563,8	574,8	11,0	101,9
Плата за користування надрами		228,0	255,3	27,3	112,0
Інші		41,9	52,6	10,7	125,6
Дотація вирівнювання місцевим бюджетам		1345	1345	0,0	100,0
збільшення до попереднього року, млн. грн. / %			113,8/ 109,2		

* податковий борг до місцевих бюджетів на 1.01.2013 р. - 43,6 млн. грн.

Збільшилися надходження до загального фонду в усіх містах обласного значення та районах, крім обласного бюджету (зменшення – 16,2 %), бюдже-

ту Кобеляцького району (зменшення – 4,6%), бюджету Семенівського (зменшення – 3,2%), бюджету Новосанжарського району (зменшення – 0,6%), бюджету Шишацького району (зменшення – 0,5%). Серед міст найбільший приріст доходів до бюджету в м.Комсомольськ (5,7%), серед районів – у Диканському (16,5%), Пирятинському (15,7%), Лубенському (15,5%), Лохвицькому (15,1%) та Козельщинському (13,1%). Найнижчі показники зростання доходів у м.Кременчук (0,7%) та Полтавському районі (2,7%).

Значне перевиконання доходної частини бюджету в Кременчуцькому (14,7%), Лубенському (12,2%), Чутівському (10,8%), Миргородському (9,6%) районах. Не виконано планові показники загального фонду бюджетів м.Кременчук – на 101,0 млн. грн., м.Полтава – на 34,7 млн. грн., м.Миргород – на 4,1 млн. грн., м.Лубни – на 2,8 млн. грн., м.Комсомольськ – 0,5 млн. грн. та Новосанжарського – на 4,4 млн. грн., Котелевського – на 0,3 млн. грн., Шишацького – на 0,3 млн. грн. районів.

Надходження до загального фонду обласного бюджету становлять 584,0 млн. грн. Рівень виконання затверджених показників – 100,4 %. Річні планові показники доходів загального фонду місцевих бюджетів виконано на 76,9 %. Найвищий рівень виконання плану на рік у Лубенському (93,0 %), Кременчуцькому (92,8 %), Чутівському (88,9 %) та Миргородському (88,5 %) районах, найнижчий – у Новосанжарському районі (66,9 %) та м.Кременчук (67,1 %). Надходження доходів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, – 2005,8 млн. грн. при доведеному Міністерством фінансів України орієнтовному показнику 2158,6 млн. грн., що становить 92,9 %. Серед міст найбільше невиконання по бюджету м.Кременчук – на 87,9 млн. грн. (20,7 %), серед районів по Новосанжарському – на 7,8 млн. грн. (21,4 %). З усіх податків та платежів до загального фонду виконано затверджені показники, крім планових показників з податку на доходи фізичних осіб (недоотримано 180,3 млн. грн. або 8,5 %), плати за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів (недоотримано 2,0 млн. грн. або 15,1 %) та плати за надання адміністративних послуг (недоотримано 1,7 млн. грн. або 7,7 %).

Фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб, питома вага якого в загальному фонді – 76,5 %, становлять 1944,2 млн. грн. або 91,5 % від плану. Порівняно з аналогічним періодом минулого року надходження податку на доходи фізичних осіб збільшилися на 90,1 млн. грн. (4,9 %). Плати за землю надійшло 426,3 млн. грн. (105,7 % до плану). В порівнянні з січнем-жовтнем 2012 р. приріст надходжень становить 27,6 млн. грн. (6,9 %).

До спеціального фонду (без урахування трансфертів із Державного бюджету та власних надходжень бюджетних установ) надійшло 296,5 млн. грн. Порівняно з відповідним періодом минулого року надходження до спеціального фонду збільшилися на 6,4 млн. грн. (2,2 %), що відбулося в основному за рахунок збільшення єдиного податку на 72,7 млн. грн. (85,1 %). Затверджені показники спеціального фонду виконано по всіх податках, зборах та платежах спеціального фонду, крім цільових фондів (недовиконання – 2,6 млн. грн. або 17,1 %) та коштів від продажу землі (недовиконання – 0,6 млн. грн. або 5,2 %). Найбільші надпланові надходження єдиного податку – 33,0

млн. грн., екологічного податку – 24,5 млн. грн. До місцевих бюджетів перераховано дотації вирівнювання в сумі 1320,9 млн. грн. або 97,4 % від затвердженого показника.

Видатки загального фонду бюджету області за 2013 р. освоєні в сумі 4941,0 млн. грн., або на 89,0 % до планових асигнувань з урахуванням змін. Бюджет області за показниками спеціального фонду виконано в сумі 568,2 млн. грн., або на 69,1 % до річного плану. На утримання соціально-культурної сфери спрямовано 90,2 % коштів місцевих бюджетів – 4457,1 млн. грн. На утримання установ освіти – 1706,1 млн. грн. На охорону здоров'я використано 1136,3 млн. грн. На утримання установ соціального захисту профінансовано 1350 млн. грн., культури – 217,3 млн. грн., фізичної культури і спорту – 47,4 млн. грн. На соціальні витрати спрямовано 4064,1 млн. грн., що на 264,9 млн. грн. або на 7% більше, ніж у 2012 році. Фонд оплати праці порівняно з відповідним періодом минулого року зріс на 6,2% або на 163,6 млн. грн. Станом на 01.11.2013 відсутня прострочена заборгованість із виплати заробітної плати працівникам бюджетної сфери.

Місцевими бюджетами із державного бюджету отримано субвенції на соціальні виплати населенню в сумі 1149,2 млн. грн. (90,5% від плану). Освоєно субвенції на надання пільг та субсидій населенню за спожиті природний газ, електричну енергію, теплопостачання, водопостачання, квартирну плату в сумі 184,8 млн. грн. (79,4 % від плану). Виділені кошти, направлені підприємствам (надавачам послуг), за отримані пільговими категоріями населення тепло - в сумі 49,4 млн. грн., електричну енергію – 15,9 млн. грн., природний газ – 85,9 млн. грн., водопостачання та водовідведення – 19,6 млн. грн., житлово-комунальні послуги – 14,0 млн. грн.

Відповідно до зареєстрованих фінансових зобов'язань області надійшло субвенції на надання пільг та субсидій населенню на оплату твердого палива і скрапленого газу в сумі 7,5 млн. грн. Отримано субвенції на виплату допомоги сім'ям із дітьми, малозабезпеченим сім'ям, самотніми матерями, інвалідам із дитинства та дітям-інвалідам у сумі 913,1 млн. грн. Кредиторська заборгованість відсутня. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на послуги зв'язку, інші передбачені законодавством пільги та компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян транспортом надійшло 43,8 млн. грн. або 88,8% від плану.

На відшкодування витрат, отриманих перевізниками від перевезення пільгових категорій громадян, місцевими бюджетами виділено 35,0 млн. грн., на послуги зв'язку – 6,4 млн. грн., на інші пільги – 2,4 млн. грн. В 3-му кварталі поточного року Держфінінспекцією в області, згідно плану ревізій місцевих бюджетів, проведена ревізія бюджетів Решетилівського району.

Ревізією охоплено 5 установ, за результатами яких встановлено фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів на загальну суму 497,6 тис. грн., з них недоотримано коштів загальним та спеціальним фондами бюджету – 253,5 тис. грн. По результатах ревізії порушення, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів відшкодовані в загальній сумі 139,9 тис. грн., в тому числі: надійшло фінансових ре-

курсів до бюджетів різних рівнів – 41,2 тис. грн.

За допущені порушення на 5 посадових осіб складено адміністративні протоколи. За порушення бюджетного законодавства Держфінінспекцією в Полтавській області застосовано 3 фінансових санкцій у вигляді зупинення операцій з бюджетними коштами на рахунках установ-порушників та 1 санкцію - зменшення бюджетних асигнувань на суму 77,1 тис. грн.

Згідно Бюджетного кодексу України бюджет може складатися із загального та спеціального фондів. При цьому загальний фонд бюджету включає всі видатки бюджету за рахунок надходжень до загального фонду бюджету. Спеціальний фонд бюджету включає бюджетні видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень.

Аналіз фінансування видатків із загального і спеціального фонду місцевих бюджетів Полтавської області за 2012 рік (табл. 4) показав, що такі статті видатків як будівництво, транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації і інформатика, інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю, охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека фінансуються із спеціального фонду. Фінансування інших статей здебільшого здійснюється з загального фонду.

Таблиця 4

Співвідношення фінансування видатків із загального і спеціального фондів бюджету Полтавської області за 2012 р*

Видатки	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом обсяг, тис. грн.
	обсяг, тис. грн.	% вико- нання до річного плану	обсяг, тис. грн.	% вико- нання до річного плану	
Державне управління	346 790,2	93,4	17 642,9	72,5	364433,1
Правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави	3 068,7	95,6	35,0	100,0	3103,7
Освіта	2155546,5	97,8	151 643,3	118,1	2307189,8
Охорона здоров'я	1457738,1	98,8	132 522,8	161,1	1590260,9
Соціальний захист та соціальне забезпечення	1658179,0	96,3	30 014,1	99,9	1688193,1
Житлово-комунальне господарство	129 457,1	82,5	76 367,2	39,7	205824,3
Культура і мистецтво	270 422,6	94,3	23 043,0	67,2	293465,6
Засоби масової інформації	9 307,2	88,4	265,7	80,3	9572,9
Фізична культура і спорт	59 552,8	88,6	4 267,8	145,5	63820,6
Будівництво	139,0	67,1	84 046,1	60,5	84185,1
Сільське господарство і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	2 755,6	53,2	494,2	19,4	3249,8
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	53 768,7	87,8	60 310,5	48,8	114079,2
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	243,9	32,6	11 949,3	47,2	12193,2

Видатки	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом
	обсяг, тис. грн.	% вико- нання до річного плану	обсяг, тис. грн.	% вико- нання до річного плану	обсяг, тис. грн.
Охорона навколишнього при- родного середовища	1 008,2	83,6	1 885,8	24,3	2894,0
Запобігання та ліквідація над- звичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	4 175,2	94,5	224,8	53,8	4400,0
Обслуговування боргу	3 502,7	99,9			3502,7
Цільові фонди			66 493,9	31,4	66 493,9
Видатки, не віднесені до основ- них груп	42 721,4	66,1	55 170,6	88,9	97892,0
Всього	6198376,9	96,3	716377,0	67,1	6914753,9

*Складено на основі даних Головного фінансового управління Полтавської обласної державної адміністрації.

В цілому видатки місцевого бюджету Полтавської області мають соці-
альне спрямування: значна частина видатків припадає на охорону здоров'я
та соціальний захист і соціальне забезпечення, найменше на сільське госпо-
дарство і лісове господарство, рибне господарство та мисливство, запобі-
гання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха та
інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю. Незважаючи на проведе-
ні адміністративні реформи (скорочення чисельності держслужбовців, вве-
дення жорсткої економії використання бюджетних коштів), видатки на
утримання органів влади складають значну питому вагу у загальному їх об-
сязі. Тому першочерговим завданням є оптимізація структури видатків для
забезпечення справедливого розподілу коштів між усіма верствами насе-
лення, підприємствами, органами державної і місцевої влади.

Висновки. Оцінюючи фінансову підтримку, можна зробити висновок,
що держава досягла протягом останнього часу в цьому питанні певних успі-
хів. Проте коштів на фінансування за всіма напрямками розвитку області є
бракує. На нашу думку, за недостатності фінансових ресурсів перевагу у ви-
користанні бюджетних коштів слід надавати фінансуванню цільових про-
грам, реалізація яких обіцяє максимальний економічний ефект. Для підви-
щення зацікавленості і відповідальності за кінцеві результати доцільно за-
провадити змішане фінансування, де б власні кошти учасників програм ста-
новили не менше половини загального обсягу вкладень. При цьому треба
змінити підхід до формування таких програм, ліквідувати формалізм і без-
відповідальність. Перевагу слід надати програмам, що пройшли конкурсний
відбір та експертизу. Фінансування з бюджету за таким принципом дасть
змогу спрямувати фінансові ресурси на вирішення актуальних завдань з мак-
симальним очікуваним ефектом.

Список використаних джерел:

1. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк,
Т. С. Смовженко. - [4-те вид., випр. та допов.]. – К. : Знання, 2002. – 404 с.
2. Економічна енциклопедія : у 3 т. / Б. Д. Гаврилишин, О. А. Устенко [та ін.] ; від-

повід. ред. С. В. Мочерний. – К. : ВЦ «Академія», 2003. – 821 с.

3. Сазонець І. Л. Управління місцевими фінансами [навч. посіб.] / І. Л. Сазонець, Т. В. Гринько, Г. Ю. Придатко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 107 с.

4. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави : [монографія] / К. В. Павлюк. – М. : НІОС, 1998. – С. 43.

5. Сазонець І. Л. Управління місцевими фінансами : [навч. посіб.] / І. Л. Сазонець, Т. В. Гринько, Г. Ю. Придатко. – К. : Центр навчальної літератури, 2002. – С. 89.

6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України [офіційне видання] / Верховна Рада України. – К. : Парламентське вид-во, 1997. – 100 с.

7. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : від 08.07.2010 р. № 2456-VI : станом на 4 серпня 2010 р. / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/>.

7. Василик О. Д. Бюджетна система України : [підручник] / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – С. 71.

Рецензент – д.е.н., професор Махмудов Х.З.

УДК 336.225.68

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЙОГО ВИМІРУ

*Аранчій В.І., к.е.н., професор; Мисник Т.Г., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія*

Розглянутосутність податкового навантаження. Аналізуються підходи до оцінки податкового навантаження та його впливу на фінансово-господарську діяльність господарюючого суб'єкта. Обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення оцінки податкового навантаження.

The essence of the tax burden. Analyzes approaches to the assessment of the tax burden and its impact on the financial and economic activity of the entity. Some recommendations for improving the assessment of the tax burden.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвиток національної податкової системи відбувається під вирішальним впливом таких зовнішніх факторів, як: міжнародна податкова конкуренція і європейська податкова гармонізація, тому особливої актуальності набуває податковий клімат у країні, раціональність податкового законодавства, що знаходить своє відображення у податковому навантаженні. У зв'язку з цим на перший план виступає адекватність оцінки податкового навантаження: чим точніше буде розрахований показник податкового навантаження, тим ефективніше будуть заходи впливу з боку держави, що здійснюються через механізми податкового регулювання.

Через податки можуть регулюватися основні макроекономічні процеси і пропорції. Завдяки податкам відбувається перерозподіл у просторі і часі значної частини виробленої вартості. Також вони безпосередньо впливають на результати економічної діяльності платників, тому податкова політика може або зацікавити платників працювати у певних галузях і на певних територіях, або ні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея зниження податкового тиску є привабливою та має достатньо прихильників, передусім у країнах з